

2-LIV FLYKTER FRA HONNINGSVÅG TIL REPVÅG.

7. Det er vel ingen som kan tenke seg at noen vil sette fyr på lille Repvåg?

Det er helt utenkelig. Her bor det jo til og med tyske offiserer i private hus – så hvorfor skulle det settes fyr på lille Repvåg? Det kunne bare ikke skje. Så i Repvåg følte de seg noenlunde trygge.

Det var få som hadde radio for "alle" radioapparatene var blitt konfiskert av tyskerne da krigen startet.

Å ha radio – kunne være farlig. Derfor var det noen som hadde et batteridrevet radioapparat godt gjemt på mørkeloftet. De lyttet i stillhet i mørket. Det var nyheter fra regjeringen i London nesten hver dag. "Stemmen fra London" eller "London Radio" kom med nyheter til det norske folk. Dette var det viktig å få med seg! De som hadde radio spredte nyhetene videre til andre nordmenn. Det ble også sendt kodete meldinger fra London til norske motstandgrupper. Betydningen av disse meldingene var det bare noen få i Motstandsbevegelsen i Norge som forstod. Disse meldingene var så viktige at de var med på å undergrave tyskernes virksomhet i Norge.

Beskjedene måtte holdes langt unna tyske soldater. De måtte også holdes unna "tyskvennlige nordmenn". I denne tiden var det vanskelig å stole på hverandre.

Men mest oppløftende var kanskje de gangene Kong Haakon talte til "Norske kvinner og menn" og til det norske folk. Han prøvde å gi bort optimisme.

Men greide han det? Skulle det komme hjelp? Skulle finnmarkingene flykte? Eller skulle de bli boende?

8. Det begynner å bli utrygt i Repvåg.

Liv er både lillesøster og storesøster. Kanskje kan det være en av årsakene til at hun er så u-selvhøytidelig og morsom. For det er vel ikke så altfor mange 81-åringer som er så fargerik og morsom som Liv. Hun har en unik plassering i søskenflokket. Hun er ikke størst- bare nesten - og brødrene er langt yngre. Det var ingen som kunne herse med henne. Hun bestemte sjøl. Men hvordan i all verden Liv- kan du trives med så mye skog og så lite hav- og så lite fisk- som det er her i Hedalen?

Omstillingsevnen til Liv må ha vært ekstra stor. Å flykte fra alt man har to ganger og i ettertid føle trygghet, er det kanskje foreldrene som har æren for. Liv hadde solide foreldre som gjorde ungene trygge i den aller mest utrygge situasjonen.

Det blir høst og Liv begynner i 3. klasse på skolen i Repvåg.

Den endelige ordren kom 22.oktober 1944 på direkte ordre fra Hitler: "Medlidenhet med folket er ikke på sin plass". Tyskerne skulle brenne ned alle hus og kaier og fjøs slik at ingen ting skulle være igjen hvis russerne skulle komme østfra.

Det var vanskelig for folk å fatte det som skulle komme til å skje.

Den 25. oktober trengte russiske soldater seg inn i Kirkenes og "tilkjempet seg kvartal for kvartal". Samme dag ble Kirkenes befridd fra tyskerne. Dagen etter taler Kong Haakon fra London hvor han blant annet "berømmer de heroiske russiske styrkene" og sier at "Det er enhver nordmanns plikt å yte våre sovjet-allierte den størst mulige støtte." (Kilde: NRK "Finnmark mellom øst og vest.")

Hva var det han mente? Mente han at finnmarkingene ikke skal reise fra hjemmene sine? Og bli? Mens tyske soldater jager de ut av hjemmene sine og legger alt i aske?

Russiske styrker er på full fart inn i Finnmark østfra.

Finnmark er midt i ildlinjen mellom øst og vest og her er Liv midt inne i krigshistorien. Hun har blitt 8 år.

De voksne begynner å prate om ting som ikke ungene skal høre. Det er tydeligvis viktige ting det prates om. De voksne begynner å grave ned ting. Nabodama graver ned symaskina si i ei myr oppe på fjellet. Og i en bergsprekk ovenfor huset til Liv gjemmes det vekk store melsekker.

9. Lille Arne kommer til verden.

Liv får en lillebror! En sen fredag kveld, den 27.oktober blir Lille Arne født i andre etasje. Lille Arne må ha fått en fin start på livet sitt, for både fru Bull og fru Oberstløytnant i Frelsesarmeen hjelper ham til verden.

Han er bare 11 dager da turen for nedbrenningen kommer til Repvåg.

Hele Øst-Finnmark er nedbrent. Det er helt uvirkelig.

"Når bygg var brent, båten senket og kua slaktet, var hele livsgrunnlaget borte". (Sitat: Lofotposten 02.november 2014. Hugo Johansen.)

10. Kjøllefjord står i brann.

En kveld tidlig i november står Liv og storesøster Åse oppe på bakken ovenfor huset i Repvåg. Det har vært en flott og skyfri høstdag. Det er 4.

november 1944. Lille Arne er en uke gammel og ungene skal snart legge seg.

Det er en underlig stemning i lufta. Livs barnesinn fylles med de flotteste farger fra solnedgangen. Det er så ekstra flott akkurat i dag -men det er likevel noe rart. Det er vel ikke der sola pleier å gå ned? Men det er vanskelig for et barnesinn å kunne romme den opplysningen som skulle komme: At det ikke var noen solnedgang men at det er Kjøllefjord som står i brann! Den natta ble Kjøllefjord nedbrent. Bare kirka skulle bli stående igjen.

Da lå allerede Gamvik og Mehavn i aske. Honningsvåg ligger for tur. Alle steder østfra ligger i aske.

Den 5.november står Gjesvær og Kamøy i brann.

Den 6.november er turen kommet til Skarsvåg og Tufjord.

Den 13.november brenner Norvågen og Kamøyvær. Honningsvåg var allerede påsatt og er ferdig nedbrent den 22. desember.

Det viste seg at det skulle bli helt stille i Honningsvåg julaften 1944. Hele byen lå i aske unntatt den hvite kirka.

Tyske soldater på kaia i Honningsvåg

Brev fra Gyda, Honningsvåg 06.11.44:

"Østpå står det i brand. Folk ble hentet med schnellbåter, mange har med seg bare det de går og står i. I går brant Mehavn, Skjøtningberg og Kjøllefjord.

Vi hjemme blir de siste som reiser, alle mannfolkene i huset hjelper til med evakueringen. Ellers er de fleste husene tomme, eller bebodd av tyskere." ...

"Nazistene som skulle ordne med det hele i begynnelsen skapte bare vill forvirring og la det hele slik an at det så ut som en grov spøk. Så kom der hirdpoliti fra Oslo og likeså grep tyskerne inn. Folk ble vekket opp midt på natten av bevæpnede menn og tvunget om bord i båtene. Noen under arrest." Sitat.

11. Krigen kommer enda nærmere og den er nådeløs.

På bare en uke- blir det sluppet 50 sovjetiske bomber over Kirkenes, Vardø og Vadsø. Vadsø blir lagt i ruiner.

Tyske soldater setter fyr på hus, skoler, kirker, sykehus, veier blir ødelagt, broer, telefonlinjer- all infrastruktur blir ødelagt. Dette er det vanskelig å fatte. Å bare dra fra husdyra og alt som man hadde strevd med å bygge opp, var ikke til å forstå. Norge var et fattig land fra før og nå skulle det til og med brennes?

Finnmarkingene venter lengst mulig med å dra. De vil ikke forlate hjemmene sine.

Store deler av befolkningen i Finnmark er desillusjonerte høsten 44.

Regjeringen i London sier at de skal bli, tyske soldater deporterer de fra gard og grunn og vil ha de sørover, de blir lovet hjelp av norske soldater som ikke kommer. I stedet står det 281 norske soldater i Skottland- de er under trening- og "da de kom- så var det for sent."

2. Bergkompani på 232 norske soldater marsjerer inn i Kirkenes 11.november 1944. De var "dårlig utstyrt -ingen kjøretøyer, ingen forsyninger. Da var Kirkenes i ruiner og befridd av russerne. De kom til et utbrent Øst Finnmark og de var ikke til noen hjelp."

(Kilde: NRK: Finnmark mellom øst og vest")

1/5 av Norges areal ble gjort ubeboelig på noen få måneder i løpet av høsten 1944 og våren 1945.

Kirkenes med 7000 innbyggere før krigen ble hovedbase for det tyske fjellkorpset på 70.000 mann. Med Luftwaffe og krigsskipene i Alta og langs kysten var det i Kirkenesområdet en samlet besetning på over 230.000 mann.

Under dette trykket var den organiserte motstanden liten. Finnmarkingene var uten hjelp i en desperat situasjon. (Kilde: NRK)
Så kom 2. Bergkompani. Rett fra Skottland. 232 soldater. De kom for sent. I dårlige vinterklær. Kirkenes lå i ruiner. De norske soldatene hadde ikke med noen form for forsyninger til finnmarkingene. De var ikke til noen hjelp. (Kilde: Dagsavisen.no)

Det har gått opp for finnmarkingene at de må reise fra hus og heim og etterlate seg alt de eier og har. Abel Kristine Bull ble sammen med andre - tvangsevakuert høsten- 44. Da var hun 80 år. Hun døde året etter og kom aldri hjem igjen til sitt kjære Finnmark.

12. Det er tre måneder siden Liv fylte 8 år.

Nå er det ingen ting som tyder på at lille Repvåg skal bli spart for nedbrenning. Så de må bort fra Repvåg.

Hele familien med besteforeldre og naboer blir stuvet sammen om bord på en frakteskute. Det siste Liv ser fra Repvåg er at en tysk soldat kaster "noe" inn gjennom et vindu i huset de hadde bodd i. Så stod huset i fullt fyr.

Liv er på flukt i eget land for andre gang på 3 år.

Veien skal gå via Honningsvåg som står i brann- til Tromsø- hvor det er et eneste kaos av flyktninger og soldater- og så videre til Mosjøen.

Det er tirsdag 7. november og Lille Arne er 11 dager gammel.

Liv: Hvordan var det å være deg som bare er 8 år og måtte flykte- når alt som er bak deg enten brenner eller allerede ligger i aske? Og at det til og med bare er to og et halvt år siden du måtte dra fra alt det du kjente i Honningsvåg?

Jo, sier du. Du hadde så trygge foreldre. De samlet ungene rundt seg og snakket ikke negativt om hverken tyskere eller russere. De var rolige. De omga seg med trygghet.

Solide foreldre med 5 unger er på vei til Tromsø. Sammen med tusenvis av andre flyktninger.

Her skal de oppleve at Tirpitz – det største slagskipet i den tyske krigsmarinen- med 2.600 mann - blir senket av 32 bombefly som slapp 29 bomber ved Håkøya utenfor Tromsø- rett over hodene på Liv og alle andre som evakueres disse dagene

Norske styrker skulle hjelpe Finnmark. Men de kom for sent og var for få.
Kirkenes: Fra 1941 til 1944 skulle flyalarmen gå 1012 ganger i byen skulle bli utsatt for 328 bombeangrep.

Honningsvåg ble brent i ukene mellom 13.november og 23.desember 1944.
Bare kirka stod igjen.
I Hammerfest stod bare gravkapellet igjen. Rundt byen var det lagt ut 200
miner.
(Kilde: NRK "Finnmark mellom øst og vest")

solveig1@gmail.com